

GAYNİSLAM İBRAHİMOV (1968-2020)

Murat ÖZŞAHİN*

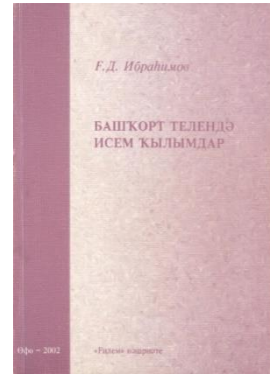

Başkurt dilcisi, Başkurdistan Yazarlar Birliği Üyesi, Başkurt Devlet Üniversitesi Şarkiyat Bölümü Doçenti ve Kurucu Müdürü, Gaynislam Devletbay oğlu İbrahimov (Гайнислам Давлетбаевич Ибрагимов) 31 Temmuz 2020 tarihinde Ufa'da vefat etti.

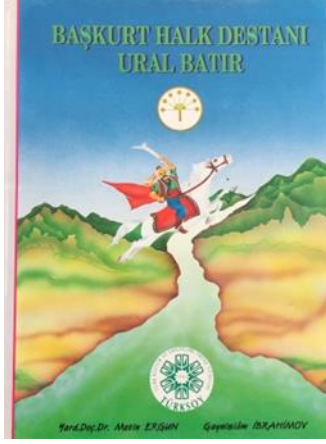
G. İbrahimov, 7 Nisan 1968 tarihinde Başkurt Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Baymak idari bölgesi İkinci İtkol köyünde doğmuştur. Babası, ünlü eğitimci ve tarihçi Devletbay İbrahimov, annesi ise tanınmış bir Başkurt dili ve edebiyatı öğretmeni olan Raziya Mevlitova İbrahimov'dur. 1994 yılında Başkurt Devlet Üniversitesinden, 1996 yılında ise Ankara Üniversitesinden mezun olur. 1994-1996 yılları

arasında Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı TÜRKSOY'da çalışır. 1996-1998 yılları arasında Başkurdistan Kültür Bakanlığında, 1998-2000 yılları arasında ise Rusya Federasyonu Halkları İşleri ve Federal İlişkiler Bakanlığının Ural Biriminde görev alır. 2000 yılından itibaren Başkurt Devlet Üniversitesinde çalışmaya başlayan İbrahimov, 2008 yılından sonra aynı kurumda açılan Şarkiyat Bölümünün müdürü ve Türk dili derslerinin yürütücüsü olarak görev yapar.

2001 yılında Marat Veliyeviç Zeynullin'in danışmanlığında Türk dili ile karşılaştırmalı olarak hazırladığı *Başkurt Dilinde İsim-Füller* (Имя действия в башкирском языке: Функционально-семантический аспект, Başkurt Devlet Üniversitesi, Ufa) adlı tezini savunarak filoloji bilim alanında doktora unvanı alır. Türkiye'de yaptığı yayınlardan ötürü 2005 yılında Yazarlar Birliği üyeliğine kabul edilir.

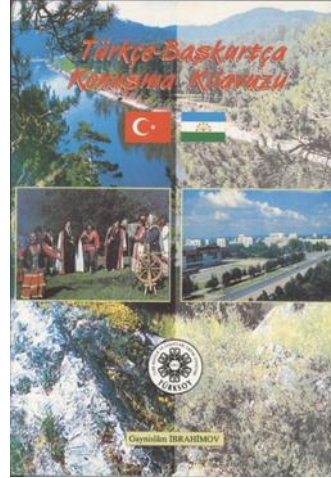
* Afyon Kocatepe Üniversitesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü Afyonkarahisar/TÜRKİYE. E-posta: mozsahin35@hotmail.com ORCID ID: 0000-0003-2135-0985

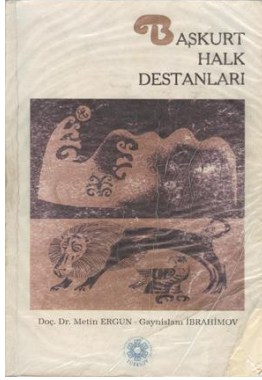

1994-1996 yılları arasında Başkurdistan Cumhuriyeti tarafından eğitim almak üzere Türkiye'ye gönderilen İbrahimov, Ankara Üniversitesinde Türk dili eğitimi alır. Aynı zamanda dönemin TÜRKSOY Genel Müdürü ve Azerbaycan Kültür Bakanı Polad Bülbüloğlu'nun tavsiyesi ile Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı TÜRKSOY'da çalışmaya başlar. Sovyetlerin dağılması ile Rusya coğrafyasında yaşayan halkların tanınması ve onların soyut kültürel varlıklarının tanıtılması maksadı ile başlatılan çalışmalara paralel olarak İbrahimov, Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi Metin Ergun ile birlikte, zengin mitolojik motifler barındıran *Başkurt Halk Destanı Ural-Batır* (Ankara, 1996)

çalışmasını yayımlar. Bu çalışma ile Başkurt halk kültürü ve destanları araştırmacılar için dikkat çekici hâle gelir. Ayrıca, 2003 yılında Başkurt Halk Destanı Ural Batır adlı yayımından dolayı Başkurdistan Cumhuriyeti Şeyhzade Babiç isimli Gençler Devlet Ödülü'ne layık görülmüştür.

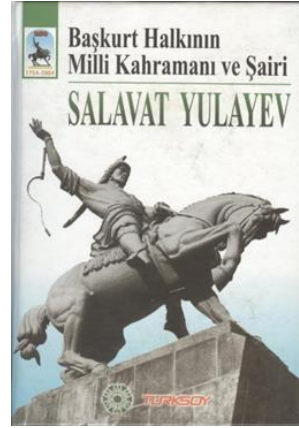
Bilindiği üzere Türk lehçeleri konusunda Türkiye'de basılan ilk konuşma kılavuzu, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı tarafından hazırlanan *Türk Dünyası Konuşma Kılavuzu* (İstanbul, 1992) adlı eserdir. Başkanlığını Timur Kocaoğlu'nun yaptığı küçük bir grup ile hazırlanan bu çalışmada 7 bağımsız Türk ülkesi (Türkiye, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Azerbaycan, Türkmenistan, Özbekistan, Kırgızistan ve Kazakistan) ile Rusya Federasyonu içerisinde yer alan Tataristan Cumhuriyeti ve Çin Halk Cumhuriyeti'ne bağlı Doğu Türkistan (Sinkiang-Uygur Muhtar Vilayeti) lehçelerinden konuşma cümleleri, alfabetik konu başlıkları altında verilmiştir (Kocaoğlu vd., 1992: IX). Söz konusu çalışmada Başkurtça konuşma örnekleri yer almamaktadır. İbrahimov, bu çalışmanın yayımlanmasından kısa bir süre sonra başında çok kısa bir Başkurtça gramer ile sonunda kısa bir sözlüğün yer aldığı ve 103 başlık altında cümlelerin verildiği müstakil bir konuşma kılavuzu olan *Türkçe-Başkurtça Konuşma Kılavuzu* (Ankara, 1996) adlı çalışmasını hazırlar ve böylelikle Başkurtçanın eksikliğine yönelik bir ihtiyaca katkı sunar. Başkurt Kiril alfabesinin kullanılmadığı bu çalışmada Başkurtça örnek cümlelerin transkripsiyon alfabesi ile verilmesi, eserin tamamen Türkiye Türkçesi konuşurlarının faydası gözetilerek hazırlandığını gösterir.

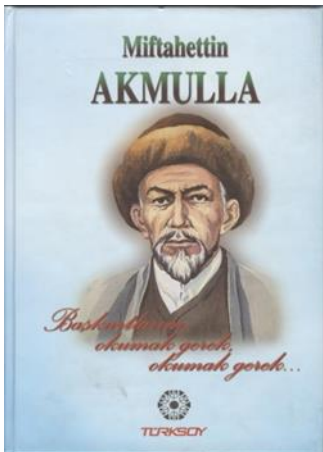

G. İbrahimov ve M. Ergun; *Ural Batır, Akbużat, Aķhaķ ola, uņır Buęa, ara Yuręa, Alpamiŗa, Kūsek Bey, Babsaķ Bey mēnen aragōlōmbet Bey, użıykūrpes, Zayatūlek mēnen Mayanhılıv* gibi 10 Baŗkurt destanının yer aldığı toplu bir alıŗmayı *Baŗkurt Halk Destanları* (Ankara, 2000) adıyla yayımlar. Eserin giriŗ bōlümündeki *Baŗkurt destanları üzerine alıŗmalar, Baŗkurt destancılık geleneği ve Baŗkurt destanlarının motif yapısı* baŗlıkları da destan metinlerinin ieriği kadar değerlidir.

İbrahimov, yalnızca anonim ūrūnleri tanıtılmakla kalmaz. Aynı zamanda Baŗkurt tarihinin önemli isimlerinin eserlerini de Tūrkiye'deki okurları ve ilgilileri ile buluŗturur. İlk olarak *Baŗkurt Halkının Milli Kahramanı ve Őairi Salavat Yulayev* (Ankara 2004) baŗlıęı altında *Salavat Yulayev*'in Őiirlerini Tūrkeye aktararak Baŗkurtların halk Őiiri ve mūcadele tarihi hakkında fikir verir. Ayrıca, hem Baŗkurtların hem de İdil-Ural coęrafyası Mūslūmanlarının modernleŗme sūrecinin būyūk Őahsiyetlerinden *Miftahettin Akmulla*'nın (Ankara, 2007) Őiirlerini Ahat Vildanov ve Ahat Salihov ile birlikte hazırlayarak Tūrk okurlarının dikkatine sunar. Her iki eser de TūRKSOY tarafından yayımlanmıŗtır.

Tūrk Dūnyası ile doęrudan temasın baŗladıęı 1991 sonrasında tūm Tūrk topluluklarının sōzlū ve modern edebiyatlarına olan ilgi artar. Tūrkiye dıŗındaki Tūrk topluluklarının edebiyatlarının tanıtılması, Tūrk edebiyatının yoęunluęunun ve sınırlarının belirlenebilmesi amacıyla eŗitli projeler tasarlanmıŗtır. Tūrkiye Cumhuriyeti Kūltūr Bakanlıęı tarafından yayımlanan, merhum Nevzat Kōsoęlu'nun yōneticilięinde Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun'un editōrlūęünde hazırlanan ve 32 ciltten meydana gelen *Tūrkiye Dıŗındaki Tūrk Edebiyatları Antolojisi* projesi ile bir Tūrk Dūnyası edebiyatı kūllyatı hazırlanmıŗtır. Proje kapsamında G. İbrahimov; Ahmet Sōleymanov ve Metin Ergun ile birlikte *Baŗkurt Edebiyatı I 29. Cilt* (Ankara, 2004) ve *Baŗkurt Edebiyatı II 30.*

Cilt (Ankara, 2005) adlı ciltler için metin seçiminde ve metinlerin yayımlanmasında büyük katkı sağlamıştır.

Benzer bir proje 1997 yılında Türk Dil Kurumu tarafından planlanmıştır. Başkanlığını Prof. Dr. Fikret Türkmen'in yaptığı 'Türk Dünyası Destanlarının Tespiti, Türkiye Türkçesine Aktarılması ve Yayımlanması' projesi kapsamında pek çok Türk topluluğunun destanları Türk diline aktarılmaya başlanır. İbrahimov ve ünlü Başkurt halkiyat âlimi merhum Ahmet Möhemetveli oğlu Söleymanov yayımlanacak Başkurt halk destanlarını belirlerler. Proje kapsamında içeriğinde 76 destan ve halk hikâyesinin yer aldığı Başkurt Destanları dört cilt olarak yayımlanır. Eserin giriş kısmındaki *Başkurt Halkının Epik Mirası* başlığı altında Möhemmetşa Burangolov'dan başlayarak Ahmet Söleymanov'un saha araştırmalarından, derlemelerden elde edilen verilerin bir özeti sunulmuştur. Ayrıca, Başkurt folklor araştırmalarının kısa tarihçesi hakkında bilgi verilir.¹

Sovyet sonrası ilişkilerin yeniden kurulduğu ilk dönemlerde Başkurdistan ve Türkiye arasında bir köprü olan G. İbrahimov'un hizmetleri; Başkurtların dili, tarihi, folkloru hakkında ilk elden bilgiler olması açısından oldukça değerli olmuştur. Başkurtların dili, folkloru üzerine yapılan derslerde onun hizmetlerinden faydalanılmıştır. Halkına ve Türkiye'ye gönül vermiş bir bilim insanı olarak genç yaşta vefatı; tanıyanlarını, sevenlerini derinden üzmüştür.

“Urını ojmahta bulhın!..”

Tek yazar ve eş yazar olduğu diğer birkaç çalışması ise şunlardır;

- **Ибрагимов Г. Д.** (2010), Числительные и их категориальные свойства в башкирском языке, Проблемы востоковедения, 1-2010, 47, 118-121.
- **Ибрагимов Г. Д.**; Захаров В. П.; Ахмадиев Р. Б.; Зайнуллин М. В. (2013), Востоковедение в России: история, современность и перспективы: материалы Всероссийской заочной конференции, Уфа: РИЦ БашГУ.
- Акилова М. Ф.; **Ибрагимов Г. Д.** (2016), Практический курс турецкого языка: учебное пособие, Уфа: РИЦ БашГУ.
- Уразакова А. Ф., **Ибрагимов Г. Д.** (2016), Употребление антонимов в башкирском и турецком языках (на примере пословиц и поговорок): выпускная квалификационная работа по специальности 41.03.03 "Востоковедение и африканистика. Языки и литература стран Азии и Африки" Уфа.: Башкирский государственный университет

¹ Eserin içeriği hakkında daha fazla bilgi edinmek için ilgili değerlendirme yazısı okunabilir: YAMAN, S. (2015), *Başkurt Destanları Hakkında*. Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi, Güz-2015, 40. Sayı, s. 223-227

- Гиниятова А. В., **Ибрагимов Г. Д.** (2016), Лингвистические термины в башкирском и турецком языках: выпускная квалификационная работа по специальности 41.03.03 "Востоковедение и африканистика. Языки и литература стран Азии и Африки", Уфа: Башкирский государственный университет

Каунакça

Zaynullin, M. V. (erişim: 15.11.2020). "İbragimov Gaynislam Davletbayevič", *Başkirkaya Entsiklopediya* <http://rus.bashenc.ru/index.php/component/content/article/2-statya/16253-ibragimov-gaynislam-davletbaevich>

Kocaoğlu, T.; Mikail, M. vd. (1992). *Türk Dünyası Konuşma Kılavuzu (Turistler İçin)*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.

Kolesnikov, A.; Kemalöđlu İ. (2012). *Avrasya Türkologları Sözlüğü I. Cilt 2. Kitap Rusya Türkologları (XX. Yüzyılın İkinci Yarısı – XXI. Yüzyılın Başı)*, Ankara: TÜRKSOY ve IFESCCO Yayınları.

GAYNISLAM İBRAHİMOV (1968-2020) •